

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. A konfirmációra előkészítésről és a konfirmációról. Joó István. — Contradictio in adjecto. Kálmán Farkas. — Felebbezés a konventtől a hazai protestáns közvéleményhez. Tabajdi Lajos. — Tárca. A Zrinyiász, mint keresztyén műéposz. Kiss Ferencz. — Iskolaügy. Tanügyi jelentés Hajdú-vármegye (Debreczen szabad kir. város kivételével) 1888—89. isk. évi népoktatási állapotáról. — s — s. — Közügyein k. Válasz tiszteletes Nagy Lajos felső-bányai ev. ref. lelkész úrnak e Lap 19-ik számában megjelent „Nyílt kérdés”-ére. Kiss Áron. — A resiczabányai ev. ref. egyház megalakulása. Vöröss Zsigmond. — Egyházmegyéink életéből. I. A debreczeni ev. ref. egyházmegye köréből. — II. A beregi egyházmegye köréből. — Különfélék.

A konfirmációra előkészítésről és a konfirmációról.

III.

Mint hazafi és mint protestáns keresztyén ha nem is félelemmel, de mégis kínos érzelmekkel látom ama mestersegesen szított, néhol már a fanatismus kitöréseiben nyilvánuló mozgalmat, melyet a magyarországi r. kath. alsó klérus, a magas klérustól talán nem ápolva, de kegyesen elnézve, megindított. Az ország törvényét ők tapossák lábakkal, a r. kath. vallású kultuszminiszternek a törvény szellemében kiadott rendelete ellen ők izgatnak, s mégis ők beszélnek elnyomatásról. Ők keresztelik el a protestáns gyermekeket és mégis ők panaszkodnak vallási sérelemlől. Mintha kihallgatás és minden törvényes eljárás mellőzésével hurczolnák börtönbe a r. kath. papokat, mint a hugenottákkal tették Franciaországban; mintha erőszakkal hurczolnák el a r. kath. anyák kebléről gyermekeiket fegyveres bandák, mint ugyancsak ott Franciaországban a szegény hugenottákat, hogy ne is említsem a magyar protestantizmus véres üldöztetésének keserű és szívet tépő emlékeit, papjaink és tanítóink börtönre vettetését és gályarabságra hurczoltatását, — ők beszélnek vagy inkább

csak álmodoznak martyrságról, martyr-koszorúról. Hja ilyenek e hazának legelkényeztetettebb fiai! Habár a legszelidebb mérvű s ellenökben csak ritkán alkalmazott megtorlás nélkül nem tapodhatják az ország törvényeit, ők üldöztetnek; ha kényök-kedvök szerint nem zavarhatják fel a vallási békét, ők meg vannak sértve lelkiismeretökben! Difficile est satyram non scribere.

Ők a keresztséget oly szentségnek tartják, mely a megkereszteltnek ipso facto üdvösséget ad, s azért zsidó bába vagy zsidó orvos is végrehajtja azt a beteg kisedden, ha nincs idő arra, hogy a r. kath. parochus annak végrehajtását eszközölhetné, és íme egy esperesi kerület (a nagyikindai) kimondja, hogy a protestáns lelkész által végrehajtott keresztelésről az ilyen lelkész által kiadott anyakönyvi kivonat nem fogadható el, mert a protestánsok nem tartják a keresztséget szentségnek. Hát bizony a protestánsok szentségnek, ha úgyetszik, sákramentomnak tartják, csak nem tulajdonítanak annak ipso facto idvezítő hatályt. Amaz állításban tehát mi nyilatkozik erősebben: a gúny-e, vagy a tudatlanság és rosszakarat?

És mi nyugodtak vagyunk az ily boszantások között! Nyugodtak is maradunk, mert törvény és igazság mellettünk vannak; nyugodtak tudunk és akarunk lenni, mert bízunk, hogy a magyar kormány érvényt tud szerezni a törvénynek; nyugodtak leszünk, mert bízunk a magyar nép józan eszében, sőt bízunk a hazafias és eszélyes r. kath. papság bölcsességében, hogy nem engedi meg, hogy a könynyelműség és elvakultság a belbékét, melyre e mi kedves hazánknak oly nagy szüksége van, erőszakosan feldúlja, s családok, községek tagjainak egyetértését, békés együtt-lakozását lehetlenné tegye.

De ha nyugodtak vagyunk is, télenek ne legyünk. Én az elkereszteléssel szemben, ha ugyan mielőbb bele nem fárad az elkeresztelők buzgósa, igen jó ellenszert látok a konfirmációra előkészítésben. Ha a lelkészek igazi

ügyszeretettel, lelkesedéssel fogják fel és teljesítik azt, akkor keressék fel szorgalmasan az oly gyermekeket, kiket a jogtalan túlbuzgóság elkeresztelt; kövessenek el mindent, a mit csak állásuk méltósága és tisztessége megenged, hogy az ily gyermekek az előkészítő vallásoktatásra szorgalmasan eljárjanak s mint saját törvényes híveiket konfirmálják meg. Ez egészen jogos eljárás. Ismerek oly lelkészt, ki midőn tudomására jutott, hogy lelkészkedése helyén a városi árvaházban a buzgó apácák által nevelt ref. kicsiny árvák a r. kath. egyházba térítették, ezeket később felkereste az életben mint iparos tanoncokat és cselédeket, a ref. vallásra oktatta és konfirmálta s ténye és eljárása bolygatva nem lön, a konfirmáltak pedig buzgó reformátusokká lettek. Főleg olyan helyeken, hol sok a vegyes házasság s az olyan lelkészségek körében, melyeknek hívei szétszórtan r. katolikusok közt élnek s az anyaegyház nagy távolsága miatt, különösen téli időszakban a r. kath. lelkész keresztelését veszik igénybe hitsorsosaink, — az ilyen cura pastoralis nem marad áldásos eredmény nélkül; a vallásoktatás fényes kárpótlást talál. Mi reformátusok öntetszergőleg dicsekszünk, hogy a proselyta-szerzés nem kenyerünk s nem illik hozzánk. Erőszakkal és jogtalanul ezután se legyen hát az a mi kenyerünk, — de ne is engedjük, hogy a túloldali, vagyis hegymögi buzgóság a „compelle intrare“ elvénél fogva a mi híveinket elszedegesse, s ha elszedegette, hozzuk azokat vissza! Ha vagyonomat elrabolják, nem nézem tétlenül, hanem visszaveszem vagy törvényes úton visszavétem. A ref. egyházhoz tartozó minden lélek a lelkész gondjaira bízott drága kincs gyanánt tekintendő s a lelkésznek gondolnia kell arra, hogy az Ur előtt állván elmondhassa: „Uram! a kiket reám bízta, azok közül egy sem veszett el“.

A zsinati törvény, mint fentebb írák, a lelkészek kötelességévé tette az ifjúság konfirmációra előkészítését, de tudomásom szerint, bár szeretném, ha ez nem volna hű és alapos, még e törvényes rendelet nincs mindenütt végrehajtva; kívánatos azonban, hogy a törvény testté váljék; kívánatos, hogy a lelkészek missiót csináljanak belőle, egész lelkesedéssel, apostoli lélekkel hajtsák végre a törvényt; van rá ok elég, s üdvös, egyházépítő munka volna az. Az Ur ugyan az építő, de a lelkésznek kell végezni az építést az Ur segítségével. Vajjon lehet-e az építést másra bízni, ha a felelőség terhe a lelkész vállain nyugszik?

Kisebb egyházainkban nem lehetne elfogadható ok arra, hogy lelkészeink, főleg a mi jelenlegi hazai körülményeink között, e magasztos tisztet másra ruháznák. Tülnépes egyházainkban, hol több százra rüg a konfirmációra készülők száma, másképp áll a dolog. Ezekben az emberi erőt nagyon igénybe vevő lelkészi teendők sokasága miatt majdnem lehetetlen volna, hogy a lelkészek 4—5 héten keresztül naponként egy vagy több órát vallástanítással

foglalkozzanak. De kívánatos és lehetséges, hogy a lelkészek, ott, hol többen vannak, az egyes csoportokat magok közt felosztva, hetenként egyszer meglátogassák azokat, a tanulókhöz kérdéseket intézzenek, azokhoz lelkesítő beszédek tartanak, magoknak a tanítóknak is irányt jelöljenek; kívánatos volna, hogy főleg az utolsó héten többször, sőt minden nap meglátogassák a számukra kijelölt ifjúságot, mert csak úgy ismerhetik meg azoknak készütségét is igazi alaposan; az ily látogatások által megismert hiányok és akadályok elhárítására csak így tehetnék meg a helyrehozó, orvosió intézkedéseket. Tudom, nagy feladat ez, de hát nem kell-e az ígét hirdetni mind alkalmas, mind alkalmatlan időben?! Nagy feladat és tudós embereknek talán nem elég gyönyört adó foglalkozás, de hisz lehet-e visszatetsző az Ur szolgáinak a gyermekek tanítása, kikről azt mondá az Ur: „hagyjátok hozzám jöni, mert ilyeneké a mennyeknek országa!“

A mi pedig a konfirmációt megelőző vizsgálatot illeti, ennek szorosán a templomban van helye. A hol több templom van, ott épen semmi nehézség sincs ebben; minden templomban vagy egyszerre több templomban kell megtartani. Hadd érdeklődjék a gyülekezet jobban, hadd lehessenek jelen főleg a szülék és rokonok gyermekeik vizsgatételén; hadd lássa a gyülekezet, hogy a vizsgát tevők méltók arra, hogy az egyház tagjaivá legyenek. A nagy Kálvin János a gyermekeket és ifjakat a gyülekezet jelenlétében katechizálta vasárnaponként. Hát a konfirmációt előző vizsgát, mely csak egyszer fordul elő a gyermekek életében, meg kell-e fosztani ama nymbustól és jelentőségtől, hogy a templomban tartassék?!

Ne szertartáskodjunk, de vallásos cselekményeinkre, melyek úgysis igen egyszerűek, nyomjuk reá az igazi komolyság, ünnepélyesség bélyegét!

Népünk vallásosságának erősítésére, az egyházi ügyek iránti érdeklődésére s a lelkészi karnak a maga ténykedései iránti minél nagyobb vonzalom felkeltésére mindent tenni, mindent áldozni kell, — egyházunk előmenetele, Krisztus dicsősége követeli ezt.

Az elmondottak után az én nézetem e szerint a konfirmációra előkészítés és a konfirmáció végrehajtása tekintetében lehetőleg egyező intézkedések tétele s a zsinati törvény 109. §-ának pontos megtartása, az azoktól elválhatatlan fontos vallási érdekek miatt elodázhatatlanul szükséges.

Épen azért kívánatos:

1) hogy a konfirmációra előkészítés ideje a husvét és pünköst ünnepek közt eső időszakon legyen; ezt az időszakot javálja azon körülmény, hogy a gyermekek így tovább maradhatnak iskolában, mert a közönségesebb emberek rendszerint nem bocsátják többé iskolába gyermekeiket, ha konfirmáltak.

2) A négyezer lelket nem számláló gyülekezetekben a lelkészek készítsék elő a gyermekeket a konfirmációra; mert négyezer lélek után a konfirmándusokat egy lelkész taníthatja.

3) Ott, hol egy lelkészre 4000 léleknél több esik, a konfirmándusok a tanító által készíttessenek elő, de a lelkészek az előkészítés ideje alatt minél gyakrabban látogassák meg a gyermekeket.

4) A vizsgálat kivétel nélkül mindenkor templomban, is-

tenisztelet alkalmával, a gyülekezet jelenlétében tartassék s a vizsgát kövesse a konfirmáció.

5) A konfirmándusok nevei vezetessenek arra rendelt anyakönyvbe s

6) a konfirmáltak láttassanak el igazolvánnyal a konfirmációról.

Egyházam és vallásom iránti igaz szeretetből, de egyszermind azon meggyőződésből vettem papirra gondolataimat, hogy egyházunk érdekében kötelességünk azon gondolatokat napfényre hozni, melyek alkalmasok arra, hogy másokban új és talán termékenyebb gondolatokat támaszszanak.

Ha pedig én, ki jelenleg lelkész nem vagyok, ilyen, szorosán lelkészeket illető dolgokkal foglalkozom, az csak azt bizonyítja, hogy „quem semel imbuta recens servabit odorem testa diu“.

Joó István.

Contradictio in adjecto.*)

Mindenki előtt ismeretes már az eset, hogy a Curia is belátta végre-valahára, miszerint az elkeresztelések és elanyakönyvezések ügyében csakugyan határt kell szabni az ország törvényeivel daczoló klérusnak, s a gyomai plébánust megbüntette!

Épen ma kaptam meg a végzést, mely szerint: „vádlott Spett Gyula felhívatik, hogy I-ső és II-od bírósági ítélet alapján a reá rótt 30 frt pénzbüntetést, nemkülönbén Szomor József és Bácsi Zsuzsanna házasságából született Mária-Terézia nevű leányra vonatkozó születési és halálzási bizonylatnak a gyomai reform. lelkészhez való áttételét igazoló elismervényt ezen végzés kézhez vételétől számított 15 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett a b.-csabai kir. járásbíróshoz terjessze be“.

De kezdjük elől, mert ez a per 1889. május 15. kezdődött, ezt megelőzte egy másik, mely 1889. március 25. kezdődött. **Ebben a második ügyben a halottat visszakapta a ref. egyház, az első ügyben az élő még mindig a pápista anyakönyvben és egyházban van!!!**

Ezért adtam e cikkcsekének a fent olvasható címet!

Kezdjük tehát elől: 1889. márcz. 25. R. Szücs Dánielné hités szülésznő jelenti nálam, hogy a róm. kath. lelkész Diószegi Gábor ref. és Akántisz Terézia r. kath. házastársak fiúgyermekét s u t t y o m b a n elkeresztelte s a róm. kath. anyakönyvbe beírta. (A baba t. i. a gyermek felvétele után más szülőhöz hívatván, távolléte alatt — noha figyelmezteté az illetőket — a gyermek a róm. kath. parochiára vitetett). Én, — megtartván a megtartandókat, — a plébánust bepereltem, a b.-csabai kir. járásbíróshoz vádlottat — az 1884. évi 24,727. sz. miniszteri rendelet és az 1879. XL. t. cz. 53. §-a alapján — elítélte. Vádlott felebbezett s a Tábla őt az 1868. LIII. t. cz. alapján felmenté, *egy árva szóval se hivatkozván az első bíróság ítélete indokaira, vagy a hivatolt rendelet s törvényre.* Ekkor én felebbeztem s kértem a Curiát, hogy minekutána a két alsóbb bíróság ítélete itt homlokegyenest ellenkezik; mondjon döntvényt! Visszaútasítottak!

De én nem nyúgodtam meg, hanem egy alázatos folyamodást írtam a kultuszminisztériumhoz, kegyeskedjék a 24,727.

*) Térszűke miatt késett. Szerk.

sz. rendeletének rendeleti úton szerezní érvényt, mert a bíróságok nem adnak rá semmit. (Jól tettem-e? nem-e? nem tudom, én jogász nem vagyok, de úgy gondolom, hogy a jogi elvek a józan ész felfogásával nem ellenkezhettek!) S ezt a folyamodást püspöki hivatalom útján a kultuszminisztériumhoz felterjesztettem. Püspöki hivatalom azonban úgy értesített, hogy a konventhez terjesztendi fel, mert sokkal nagyobb fogantja léssen, ha az a magas testület representál vele a minisztériumnál. Mi lesz a dologból? . . . nem tudom, de a tény még manap az, hogy az élő, tényleg a pápista anyakönyvben s egyházban van.

Ez a második ügy kezdődött 1889. május 15. Ebben a holt, visszaitéltetett a ref. egyháznak. (Contradictio in adjecto). Az első bíróság elítélte vádlottat 10 napi elzárásra, 50 frt bírságra s 5 frt eljárási költségre. A kir. Tábla, azon indokon, hogy vádlott a gyermeket **születésétől fogva folyton a római katolikusok hitfelekezetének*) kötelékébe tartotta** (lám! a Diószegi fiút most is abban tartja még s azért ugyanez a Tábla fölmentette! — Contradictio in adjecto!), szinte elítélte; „tekintve azonban, hogy vádlott büntetlen előéletű (tehát a Diószegi ügyben a járásbíróshoz igaz ítélete, mint a Boksa Gergő 50 farmatringja semminek deklaráltatik), és hogy hivatali teendőiből kifolyólag ténykedett a fentebb említett eljárásban (tehát mikor az ártatlan Mária-Teréziát elanyakönyvezte s eltemette, akkor nem hivatali teendőiből kifolyólag ténykedett! Contradictio in adjecto!), a mely ténykedéséből reá anyagi előny nem háramlott“, (hát a mi 60 krunkat, mely a születési és halotti anyakönyvekbe való beírásért járt volna, ki tette zsebre?), 30 frtra ítélte, — az én egyházam költségéről (6 frt) pedig szó sincs, pedig hát a jogászok szerint végkép felállított elv volna, hogy: *accessorium sequitur suum principale!* (Contradictio in adjecto!)

Azóta adatott ki egy magas rendelet, mely szerint az ily esetek nem fogják ezentúl per tárgyát képezhetni (ezt különben a derék igazságügyminiszternek a költségvetés tárgyalása alkalmával mondott beszédéből mindenki következtethette), hanem közigazgatási úton intézhetnek el! Nagyon helyes! Hanem hogy a reversalis-szedőkre mikor szabnak már vagy ezer forint büntetést, meg pár évi dunklit, arra ugyan kíváncsi vagyok!

Gyoma, 1890. ápril 14.

Kálmán Farkas.

Felebbezés a konventtől a hazai protestáns közvéleményhez.

A szatmári és németi ev. ref. egyházak által alig szám-bavehető értékű vidéki támogatás mellett alapított és 27 év óta fentartott felső leánynövelő intézet vagy nőnövelde érdekében, ennek igazgató tanácsa, egy kérvényt intézett hazai ev. ref. egyházunk konventjéhez, melyben attól anyagi támogatást kérelmezett.

Előrebocsátva e kérvényben, hogy hazai protestáns egy-

*) Hm! tehát már most hitfelekezet ez is?! És nem ősi, öröklött, csalhatlan, egyedül idvezítő?! Ez ám nagy sor! K. F.

házunknak úgy egyes főurai, más tagjai és gyülekezetei, mint egész egyeteme is, a reformációtól fogva mily roppant áldozatokat hoztak időről-időre — és hoznak folyvást a közművelődés terén finemzedékeink képzettése érdekében; — mily nagy számmal hívták életre a több ezernyi népiskola mellett, a közép- és főiskolákat, sajnosan érintünk, hogy leányaink, a leendő protestáns anyák magasabb műveltséget nyújtó képzettése érdekében, majd semmi sem történt. Fölhívtuk a figyelmet reá, hogy a római katolikus egyház hamarabb fölismerete a társadalom középosztálya növelésének fontosságát és sietett elfoglalni a tért ezen a szép tevékenységi mezőn. Mielőtt még akár állami, akár protestáns egyházi felső leánynevelő intézetek alapítottak volna, zárdai paloták emelkedtek a haza számos városaiban, a magasabb igényeket is kielégítő római katolikus leánynevelő csarnokaival. E téren tehát mi, kik kiválón tanítóegyházunk tartjuk egyházunkat, megelőzve, sőt túlszárnyalva lettünk a római egyház által. Saját fegyvereinkkel vernek bennünket, mint hajdan. Épen mint a 16-ik századi vallás-reformáció után csakhamar, a nagy hírre jutott jézsuita finevelő intézetek, a legjobb nevű és módú protestáns családok gyermekeinek százait növelték el tőlünk, — épen úgy fenyeget most bennünket nagyban az a veszedelem, hogy a családok vallásos érzületére, a férjek és apáknál még nagyobb befolyás gyakorlására hivatott nők és anyák közül, társadalmunk derekán, a méltán legföltettebb középosztályban, igen számosan nélkülözni fogják a zárdai növelés folytán azt a szellemet és érzületet, mely őket arra képesítette volna, hogy önmaguk is vallásosan buzgók levén, szentegyházunk virágoztatására áldozni tudós és áldozni kész nemzedéket növeljenek.

Megemlítünk kérvényünkben, hogy a protestáns szellemű, magasabb műveltséget nyújtó nőnevelés tekintetében sokáig szendergett egyházi öntudat ébredése alig jelentkezett korábban bárhol is, mint épen Szatmár-Németiben. Természetes helyi indoka volt ennek az a körülmény, hogy hazaszerte a legnagyobb alappal, — a legtöbb szerzetes tanítónővel, — s ezek nyomán aztán a legtöbb filiál intézettel rendelkező anyazárda, a 16-ik és 17-ik századi protestáns zsinatok vidékének ezen központi helyére, Szatmár-Németibe telepített, az ily dolgokban mindig igen körültekintő és jó taktikus római egyház által. Ugyanis a szatmári róm. kath. püspöki megyéről az 1889-ik évben kiadott schematismus 167-ik lapján föltalálható adatok szerint, a Paulai Szent Vinczéről nevezett szerzetes nővérek szatmári anyazárdája, mint anyakas, 40 rajt röpitett már ki fentállása óta, mely mind a tanító személyzetet, mind a fentartás anyagi eszközeit, nagy részben innen nyeri. A jelzett évben 306 szerzetes nővér foglalkozott ezekben, a többnyire középosztályhoz tartozó családok leánygyermekének tanításával, s az anya- és leányintézetek növendékeinek összes száma a mult iskolai év folyamán tizezerkilencszázhetvennégy volt. Ez adatokkal, innen hazánk északkeleti széléről, minél tisztábban fölismerhető képet kívántunk rajzolni a nagyméltóságú konvent elé helyzetünk felől és azon versenytársról, vagy bizvást mondhatom: ellenfélről, melylyel szemben nekünk állást foglalunk és helyt állanunk kell. — Aggódva sürgetünk, hogy e zárdának kül- és belterjedelmi tekintetben hógörgetegszerű növekedésével szemközt, a mi helybeli két testvérgyülekezetünket egészen magára hagyni nem lehet; s hatásainak ellensúlyozásására, főként itt az anyafészekben, egyesített erővel tenni meg a megtehető, közös ér-

deke, — s immár a legnagyobb veszedelem nélkül nem is halogatható érdeke egyetemes hazai protestáns egyházunknak.

Nőnevelő intézetünk alapításának, — a multban való fejlődésének, — s jelenlegi anyagi helyzetének történetére vonatkozólag elmondtuk kérvényünkben, hogy némi városi segélylyel, a helybeli két egyház alapította azt az 1862-ik évben. A gazdag és fényes berendezésű zárdai intézettel szemben, természetesen nem lehetett valami nagyon egyszerűen berendezkednie a protestáns intézetnek is, hogy a leánynevelés versenyterén, a családok bizodalma megnyerésének reményével, sikert ígérőleg pályázhasson. — Nehány évi, bérházban való szerény körülmények közötti fentállás után, épen ez okból kifolyólag építkeznie kellett a tulajdonos két egyháznak, hogy a prot. nőnevelde minden igényeknek megfelelő saját helyiséggel bírjon. Egy 28 ezer frtba került díszes, emeletes épületet emelt, egyenesen a célra szolgáló tágas telken, a hagyományos protestáns buzgalom, kevés kívülről érkezett segélylyel, mely azonban a pezsgő élet és vérforgás eszközét, a pénzt, sok időre elszívta és szívja folyvást az intézet belső fejlesztésének céljától, s évenként a tartozás utáni tőketörlesztés és kamat, 1030 frtig veszi igénybe a nőneveldei pénztárt, az 1894-ik évig, midőn aztán törlesztési kölcsönünk kisebbik felének terhe leszakad az intézet vállairól.

Helybeli egyházaink, a szatmári és németi testvérgyülekezet tanácsai, mélyen érezve a kötelezettséget összes hazai protestáns egyházunk iránt is, hogy most már kivált, a főbb mint negyedszázados fentállás után, a küzdőtért föladniok, az intézetet anyagi nehézségek miatt elesni engedniök nem lehet, nem szabad, 10 év óta már, 560 frttal járulnak évenként a protestáns nőnevelde építkezésből fentforgó adóssága törlesztéséhez. Tette és teszi ezt az a két gyülekezet, mely évenként, jó karban, kellően felszerelve fentart 17 elemi iskolai tantermet, ugyanannyi tanítóval és tanítónővel, — 3 lelkészlakot, — fizet 3 lelkészt, két egyházi káplánt, s koronként ezer forintokra rúgó áldozatokat hoz meg tagjai útján, fejlődésben levő gymnasiumáért.

Ezen erőnk felülhaladó áldozat is azonban, nem elég felső leánynevelő intézetünk anyagi létezésének biztos alapra helyezésére. Kifejtünk fölterjesztett kérvényünkben, hogy ama 10 év óta folyamatba hozott 560 frt évenkénti gyülekezeti segély mellett is, az 1888—89-ik iskolai év végén, az építkezési 14 ezer frton kívül még, a gymnasiumi pénztárnak 1500 frttal, a szatmárrészi ref. egyháznak pedig 1000 frttal tartozik a nőneveldei pénztár. Tandíjunk pedig elég magas. Helybeli reformátusoktól 20 frt, vidéki reformátusoktól és más vallásúaktól 30 frt évi tandíjat szedünk, melyben még nem foglaltatik benne a francia nyelv, zene-, tánc- és rajztanítás díja. Leginkább hivatalnoki, gazdatiszti állásban levő, vagy gazdálkodással foglalkozó középosztályú családainkat magasabb tandíjjal terhelni nem lehet. Az élet folyton fokozódó más nemű terhei, a súlyos gazdasági viszonyok, a családbeli fiúgyermek különböző életpályákra való növelésének elútasíthatlan szüksége, így is sok családot visszatartanak, leánygyermekük óhajtott színvonalú műveltségre való növelésétől.

Multunkat, jelenünket ekként ismertette kértük mi, — s az önszegély elvéből kifolyó kötelezettségünknek majdnem az összeszerkadásig eleget téve, véltük pirulás nélkül kérhetni a segélyt a nagyméltóságú konventtől, mint olyan testülettől, mely egész ev. ref. egyházunk összes érdekei fölött atyai bölcseséggel és anyai gyöngéd szeretettel vigyázó

örködésre levén hivatott, azon magasabb néző pontból, a hol áll és működik, még biztosabban fölismeri hazai ev. ref. egyházunk széles mezején a fenyegetett pontokat, az egész hazai protestantismus érdekében különösebb figyelmet és fölkarolást követelő kérdéseket, mint a mennyire ezt az alsóbb fokú egyházi testületek és hatóságok tenni képesek.

Szatmár.

Tabajdi Lajos,
evang. reform. lelkész.

(Folyt. köv.)

Tárcza.

A Zrinyiász, mint keresztyén műeposz.

(Folytatás.)

A IV-ik énekben Zrinyi a győzelem után ott a csatateren hálát ad Istennek s a sikert neki tulajdonítván, a dicsőséget nem magának tartja, hanem Isten nevére téríti. (IV. 15—17. v. ö. Zsolt. CXV. 1.). Szigetre haza érvén, első dolga a főhadnagykokkal

„ szentházba ballagni,
Ott az nagy Istennek sok hálát ad,
Mert eztet Istennek ő tulajdonítá“. (IV. 29.).

Istenisztelet végeztével a holtak felett mond néhány szívből fakadt szót; nem sír, nem zúgolódik, de boldogoknak állítja őket, mert hitükért, hazájukért ontották vérüket s most Isten jobbán ülnek. Szívből kívánja, bár ott volna ő is. (32. 34.). Mily szép jellemvonás a keresztyén hősből, ki a világgal már leszámolt, kit hírnév, dicsőség álma nem háborgat s csak ama mennyekben letéteztetett hervadhatatlan koronáért harcol. (II. Tim. IV. 7—8.). Felettébb jellemző a fogoly Ibrahimhoz intézett beszéde is (42—43.), melyben ennek mostoha sorsát is Istennek tulajdonítja. Az Ibrahim válaszában a költő beszél, midőn e szép szavakat adja a fogoly szájába:

„Vitézséggel is soha nem kérkedem,
Mert egyedül vitéz mindenható Isten!“ (IV. 47. v. ö. I. Krón. XXIX. 12. Jób. XII. 16. Zsolt. XXIV. 8. stb.).

Az V—XIII. ének foglalja magában a tulajdonképeni cselekvényt. Zrinyi egész súlyában érezvén, mi sors vár rájuk a már egészen és kizárólag ellenük indult török tábor támadásával szemben, összehívja vitézeit s hősi beszédet intéz hozzájuk. E beszédben egyfelől a hazájáért halálra menni kész s a csak serege számában bizakodó törökkel szemben büszke megvetést tanúsító hős; másfelől az Istenével szemben saját semmiségét mélyen érező s segedelmet egyedül csak tőle váró keresztyén vonásai olvadnak egybe. Mit félnénk a töröktől, mondja, kit annyiszor megfutamítani, annyi ütközetben megverni kegyelmesen segített az Isten (II. Krón. XXV. 8.), mert nem mi magunk győztünk (Józs. XXIV. 12.), hanem az adta a győzedelmet, ki Faraót megrontá (II. Móz. XIV. 28.), Góliátot meggyalázá (I. Sám. XVII. 51.): de irgalmasságot cselekedett azzal, „az ki csak őbenne vagyon reménységgel“. (V. 10. Zsolt. XXVIII. 7. XXXII. 10. XXXIV. 23. stb.). Nem rövidült még meg ennek az Istennek karja, hogy meg nem szabadíthatna; nem dugattattak még be az ő fülei, hogy meg ne hallaná a hozzá kiáltónak szavát (V. 11. Ézs. LIX. I.). Azért csak bátran előre, mert, úgymond, — s az alapeszme itt a leg-erőteljesebben domborítatik ki:

„Mindenfelől ránk néz az nagy keresztyénség,

Mi vitéz kezünkön van minden reménység;

„
Harcolnunk peniglen nem akarmi okért

Kell, hanem keresztyén szerelmes hazánkért!“ (V. 24. 27.).

Küzdelmök kettős mozgató ereje a leghatározottabban van kifejezve e lelkesült s lelkesítő szavakban. Ennek elhangozta után vezérei is kardot rántva, égre emelt szemekkel esküsznek égő lelkesedést, vérbe fúló boszút a „seregek élő Istenének“ (V. 35. I. Sám. XVII. 45. Zsolt. LIX. 6. Ézs. LI. 15.).

Ez V-ik ének különben bővölködik magasztos részletekben. Mikor Zrinyi a császártól levelében meghatóan búcsúzik:

„Mostan én örökkén bucsuzom tetüled,
Mert tudom nem látom soha fölségedet.

Azért ki teremté földet és az eget,

Az az mindenható Isten légyen veled!“ (V. 75.); midőn fiához megindító és bölcs utolsó atyai szavait intézi: a halállal már megbarátkozott, de élte hátralévő részét vallása s hazája üdvéért tölteni kész hős és keresztyén minden földi salaktól megtisztultan, mintegy az örökkévalóság előrevetett fényében ragyogva áll előttünk.

A VI-ik énekben a sima nyelvű Halul megadásra szólító beszédére Zrinyi ismét azon a hangon felel, melyet már nála megszoktunk. Barátságot, úgymond, törökkel nem köthet, a míg ez a keresztyénségnek ellensége: tűz és víz össze nem férhetnek. Ők egyedül Istenben bíznak s hogy önála kegyelmet találhassanak, nem szánják kockára tenni mindenüket, a mi előttük e földön kedves; mert hiszik, hogy az Ur velök van s ily segedelemmel szemben hiába minden emberi erő (44—45.); ha pedig az Ur bűneikért ellenségeik kezébe adná is életüket: örömmel indulnak akkor is a bizonyos halálba, mert az ügyön, melyért vérzenek, diadalt elleneik úgy sem aratnak, levén az az Isten ügye; a mi pedig magokat illeti, szívesen cserélik fel Szigetet a mennyekkel (47.). E szavak Zrinyi érzületét s cselekvésének motivumait legmélyebb alapjukban világítják meg. Nem magáért harcol ő, hanem a keresztyénségért, Jézusa elárult nevéért; nem Sziget megtartása az ő végcélja, hanem a hódítólag terjeszkedő iszlam feltartóztatása; ő, az egyes, elveszhet, el is vész, de az ügy győzelmet vesz s itt hagyott életéért, földi boldogságáért kárpótlás neki az örök üdvösség! Érzülete oly annyira mélyen vallásos, gondolkozása annyira a világ fölé emelkedett, mintha már is teljesen függetlenítve volna a föld minden befolyásától s nem érezve küzdelmet, harcot, kint, halált, már előre „inná egy dicsőbb lét isteni mámorát“.*)

Kiss Ferencz,

ev. ref. segédlelkész.

(Folyt. köv.)

Iskolaügy.

Tanügyi jelentés

*Hajdú-vármegye (Debreczen szabad kir. város kivételével)
1888—89. isk. évi népoktatási állapotáról.*

(Vége.)

Összehasonlítva Hajdú-vármegye népoktatási állapotának statisztikai főbb adatait a vallás- és közoktatásügyi m. kir.

*) Arany János. Harmincz év mulva.

miniszternek az ország közoktatási állapotáról szóló legújabb (18-ik) jelentésében foglalt kimutatással: úgy találjuk, hogy

A z o r s z á g b a n .	H a j d ú m e g y é b e n .
1. Tanköteles = 2.416,945,	21,414,
Ezer lakosra esik = 175·8,	175·5 tanköteles.
2. Iskolába jár a tanköte- sek 80·73 ^o / _o -a,	90·02 ^o / _o .
3. Község van 12,694,	20.
4. Iskola van 16,622,	82.
Egy községre jut 1·3,	4·1 iskola.
5. Az iskolák közül :	
a) községi = 1910, 11·49 ^o / _o	3, 3·65 ^o / _o
b) r. kath. = 5377, 32·35 ^o / _o	14, 17·07 ^o / _o
c) gör. „ = 2164, 13·02 ^o / _o	4, 4·87 ^o / _o
d) ev. ref. = 2365, 14·23 ^o / _o	50, 60·97 ^o / _o
e) izr. = 551, 3·32 ^o / _o	11, 13·41 ^o / _o

Megjegyzem, hogy 1869-ben 2450 iskolája volt az ev. ref. egyháznak, mi az összes elemi iskolák 17·76°/_o-át tette. E szám a felekezeti jelleget feladott iskolák miatt, jóllehet azóta az egyház tömegesen állította fel iskoláit, 14·23°/_o-ra szállott alá.

6. Tanterem = 24,383, 165.
Egy tanteremre 72, közel 96 tanköteles ;
„ „ 61·2, „ 86 mindennap iskolába járó esik.

7. Tanítók száma = 24,379, 156.
a) okleveles = 87·25°/_o, 95·51°/_o
b) nem okleveles = 12·75 „ 4·48 „
c) rendes tanító = 88·43 „ 97·43 „
d) segéd „ = 11·57 „ 2·56 „

8. Anyanyelvre nézve :
87·46°/_o, 100°/_o.

9. Tanítók fizetése :
Átlag = 453 frt, 597·9 frt.

10. Egy-egy tanulóra esik az iskolai kiadásokból :
7 frt 66 kr, 6 frt 68 kr.

Ezen összehasonlításból kitűnik, hogy Hajdú-vármegye népoktatási állapota alig egy-két szempontból marad alatta az országos átlagnak, míg túlnyomó részben s épen a legfontosabb dolgokban messze felül emelkedik azon. Ezért Hajdú-vármegyét népoktatási ügyére nézve, több tekintetben, már most is minta-vármegyének nevezhetjük, mint a mely úgy a magyarságot, mint az iskolabajárók százalékát s a tanítók fizetését stb. illetőleg, különösen pedig azon az okon, mivel Kiss Józsefben egy kitűnő, fáradhatatlanul tevékeny és ügybuzgó tanfelügyelője van, méltán megérdemli e szép kitüntetését. Nem a phrasisgyártók példájának utánzásai vágya tehát, kik a minta-vármegye nevével oly sokszor üttek már játékot; hanem a tanügyi nehéz viszonyok ismerete s lehetőleg minden oldalú bírálata adja tollunkra az elismerés ezen egyszerű, de őszinte szavait. Mert nem említve mást, mint hogy e kiváló tanférfiú, — ki a tanítás és nevelés gyakorlati terén 2 évtized után, immár 19-edfél évi tanfelügyelői pályáján ritka tapintattal, eszélyességgel, s ha kellett, erélylyel párosítja ügybuzgóságát, — évről-évre nyomtatott jelentésben ad számot működéséről s az általa vezetett népoktatás állapotáról úgy Hajdú-vármegyét, mint Debreczen szab. kir. várost illetőleg; egy tanévben, mint legközelebb is, 405 iskolátogatót végez, s ezeken kívül ovodák és gyermekkertekben 20-at; körútjai alkalmával nem elégszik meg a bíráló rideg szerepével, hanem a helyes oktatás

és módszer szerinti tanítás terjesztése céljából helyes tapintattal, a legkíméletesebb módon útasítást, felvilágosítást és gyakorlati útmutatást nyújt, ki mint hivatalnok, egy év alatt 1309 ügydarabot lelkiismeretes pontossággal feldolgoz és elvégez; az itt-ott tapasztalt hiányok és bajok orvoslása és megszüntetése végett egyházi előljárókkal, iskolaszékekkel, tanítókkal értekezéseket tart, kinek figyelmét nem kerüli ki sem az iskolák egészségügyi helyzete, sem a tanulók vallásos-erkölcsi nevelése; iskolátogatói alkalmával, széles olvasottságának s alapos ismereteinek tárházából a legértékesebb kincseket hozza elő, s tanulságos történetek, találó példák konkrét alakjában felebaráti szeretetre, hazafiságra, a törvények tiszteletére, az egyházi és világi előljárók iránti kész engedelmességre buzdít és tanít: méltán megérdemli mindnyájunk elismerését és tiszteletét. Avagy hazánk 65 tankerületének vezetői közül hányan állanak ki a vele, bármi tekintetben történő összehasonlítást? Addig is tehát, míg ily kiváló érdem, a megnyugtató öntudaton kívül, megtalálja méltó jutalmát illetékes helyen s az országos közelismerésben, a mi sokkal kisebb, de az ő működését minden részletében jól ismerő körünk hozza meg számára az őszinte elismerés és tisztelő nagyrabecsülés szíves adóját. Egyebet mást mi úgy sem adhatunk. Ez a cél vezérel tehát bennünket, midőn 19-edfél évi tanfelügyelői sikeres működése után, kívánjuk Kiss József kir. tanfelügyelőnek, hogy az ő kipróbált, bölcs vezetése alatt érje el Hajdú-vármegye azt az időt, midőn népoktatási állapota nemcsak a legtöbb, hanem minden tekintetben, az egész ország előtt minta lehet.

—s—s.

Közügyeink.

V á l a s z

tiszteletes Nagy Lajos felső-bányai ev. ref. lelkész úrnak
e Lap 19-ik számában megjelent „Nyílt kérdés“-ére.

A „magyar ref. egyházi közalap“ az egyház évenként szükségelt felsegélésére igen csekély s belőle a missiók fedezetére most is oly tekintélyes összeg fordítatik, hogy annak az alap összes céljait tekintőleg aránytalan nagysága ellen már is igen sokan súlyos panaszt emeltek. Minélfogva a missióügyi bizottságnak tekinteni kelle nem csak arra, mi volna szükséges, hanem arra is, hogy mi jut.

A nagybányai egyházmegye 1887. július 4-iki gyűléséből részletes kimutatása mellett ajánlotta a felső-bányai és krassói missiói köröket, de felemlítette, hogy Avas-Ujváros, Misztótfalu és Erdőd is oly helyek, melyekre a domisztika missiói gondozását ki kell terjeszteni. E kívánata folytán a főt. egyházkerület a missiói bizottság ajánlatára azt rendelte, hogy a t. egyházmegye egész területére figyelemmel készítse el és terjeszsze be missiói tervét s midőn az, e rendeletre, az 1888. áprilhavi egyházker. gyűlésre 7 missiói kör szervezésének szükségét jelentette be, Felső-Bánya, Nagy-Bánya, Avas-Ujváros, Misztótfalu, Krassó, Szinér-váralja és Szatmárhegy székhelyekkel s az első öt kerületben 200—200, az utóbbi kettőben 100—100 frt fizetéssel, a bizottság a fentjelzett oknál fogva csak 3 kört vehetett fel azok közül és az egyházmegye egyházkerületi gyűlésünkön jelen volt

tagjainak hozzájárulásával a nagybányai, avasujvárosi és krassói kerületeket nyilatkoztatta felveendőknél, a nagybányait 200 frt, az avasujvárosit és krassóit 150—150 forint díjazással.

Erre a nagybányai egyházmegye az 1889-ik évben már nem 7, hanem csak 5 kört ajánlott, de bizottságunk a lehetőség határai közt ismét csak a fentebb említett 3 kört ajánlhatta, azonban most már azzal a czélszerű módosítással, hogy a krassói körtől 21 kilométernyire fekvő Erdődöt elválasztotta és Szatmárhegyhez csatoltatni ajánlotta, melytől csak 7 kilométernyire van és az erdődielki lelki gondozásáért a krassói lelkész 150 frt missziói fizetéséből 50 forintot a szatmárhegyi lelkésznek ajánlott adatni.

Egyébiránt vannak e vármegyében nem csak 20—25 kilométernyire eső, alig megközelíthető szórványokban időközileg szolgáló 50—60, de együtt élő s 100 lelket is haladó számú egészen vagyontalan hitrokonaink is, kikre még a domesztika segélye, bár arra ők is megadják filléreiket, mind- eddig ki nem terjesztetett s mégis békén tűrnek és úgy várják az anyagi erőnk gyarapodásával majd csak megjöheto segélyt, és ezt az indulatot ajánlanám én a kérdést tevő tiszteletes úrnak is. Különben már a misszióügyi bizottság javaslata felett a főt. egyházkerület, sőt a konvent is intézkedett (és ettől még a mult 1889. évben is csupán az avasujvárosi és krassói lelkész részére lehetett megnyerni egyszermindenkorra 100—100 frt segélyt) s ha a misszióügyi bizottság javaslatának téves vagy méltánytalan voltát ki tudja mutatni tiszteletes úr, ne tessék ez alantás bizottság elnökét interpellálni, ki úgy sem segíthet, hanem a főt. egyházkerületet felkérni, hogy bizottságának téves jelentésére tett intézkedését a kimutatandók valóságához képest változtassa meg.

Kiss Áron

esperes, a misszióügyi bizottság elnöke.

A resiczabányai ev. reform. egyház megalakulása.

(Vége.)

Ennyi volt a megalakulás története. Kevés idő alatt bizonyára elég szép haladás. Az elévülhetetlen érdem azoké, kik időt és fáradságot nem kimélve, minden lehetőt megtettek arra nézve, hogy híveink forró vágya, — magyar ev. ref. egyház, saját lelkész és magyar tannyelvű elemi népiskola, — mielőbb teljesebbé mehessen. Hogy mily munkával lehetett azt véghezvinni, ennek megmutatására elég legyen annyit felhoznom, hogy a körlelkész úr, — nem tekintve, hogy e helyen 10 hónap alatt 7-szer megjelent, pedig egyházától 50 kilométernyire van, napokat itt időzött, élőszóval is buzdítva, lelkesítve a híveket a magasztos ügyben való minél hathatóbb munkálkodásra, — több mint 30 terjedelmes jelentést s levelet írt részint az egyházi felsőbbiségekhez, részint itteni megbízott hitfeleinkhez. E mellett az osztrák-magyar államvasut-társaság igazgatóságánál, tanfelügyelőségénél, városi hatóságánál, egyházi felsőbbiségnél több ízben kérelmezte egyházunk ügyeinek részint segélyvel, részint tanszerekkel, részint tanhelyiséggel való előmozdítását,

Sajnos azonban, hogy tanhelyiség hiánya miatt nem lehetett megnyitni iskolánkat s most egyelőre csupán a vallás-

tanításra kell szorítkoznom, mit a polgári iskolában nyert teremben hetenkint 7 órán teljesítek. Többször az iskola és növendékek elfoglaltsága miatt nem lehet. Őszre azonban, — ha Isten megsegít s megindítja jobb módban levő egyházaink, hitfeleink, polgártársaink szívét és segélyünkre jönnek nekünk, kiknek arra oly kiválólag szükségünk van, mert hitfeleink nagyrészen szegény gyári munkások, bányászok, kiktől sokat várunk, követelnünk nem lehet, elég szép az tőlük, hogy keresményök másfél százalékát önként felajánlották egyházi adóul, ez tőlük a havi fizetés alkalmával levonatik, — szándékunk megvalósul s iskolánkat megnyithatjuk. Óh vajha a hittestvéri szeretet megindulna helyzetünk feltárása után, vajha ne szégyenülne meg a jó lelkekbe vetett reménységünk, s belátva itteni egyházunk mind felekezeti, mind nemzetiségi misszióját, segélyünkre sietnének azok, kiknél Isten áldásai annyira sokasodtak, hogy a szűkölködő hittestvéreknek is juttathatnak azokból!

Nagy szükségünk van nekünk arra, hogy már ez évben saját helyiséget vegyünk, mert itt Resiczán lakás dolgában csaknem a pestihez hasonló viszonyok vannak. Bérelni nehéz dolog, alkalmas helyet találnunk nem könnyű, a mellett ki vagyunk téve a hurczolatásoknak s általában a lakásbérelés kellemetlenségeinek, nem is említve, hogy az esetben jövedelmünk több mint felét kellene bérösszegül fizetnünk. Itt tehát nincs más mód a megerősödésre, mint a jólelkű adakozókhoz folyamodni, hogy nemes szándékainkban siessenek segélyünkre jönni. Bizodalunk erős, reménységünk bár meg ne szégyenülne!

Híveink létszámát előbb közölni volt szerencsém. Három család kivételével, — kik német ajkúak, — a többi mind magyar. Buzgóságok nagyon dícséretes. Urasztalát, arra terítőt, keresztelő edényt már elkészítették. Kelyhünk is van kettő, egyik főtiszteletű Révész Bálint püspök úr által lett adományozva, a másikat, idevaló gépészmérnök Bor Károly ajándékozta. Mindkét kehely igen díszes, ezüst, kívül s belől aranyozva.

Adományról levén szó, legye itt is köszönet mondva nt. Kecskeméthy Ferencz békési lelkész úrnak, ki egyházunk részére, mihelyt az alakulás megtörténtét megtudta, száz forintot adományozott a folyó évi szükségünk fedezésére. Nemes tette magában hordja dícséretét. Vajha e szép példa követőkre találja!

Szólok még röviden arról is, hogy munkálkodásunkat milyen figyelemmel kísérik idevaló más nemzetiségű és vallású polgártársaink? Erre nézve határozottan konstatálható, hogy az érdeklődés igen fokozódik. Isteni tiszteleteinken közülök többen megjelennek, s elismerőleg szólnak a „magyar vallásúak“ istenitiszteletének egyszerűen fenséges voltáról. Mindenesetre jó jel a jövőre nézve. Kíváncsiak tudni, ha vajjon egyházunk mily mértékben fog előrehaladni, képesek leszünk-e elhordozni az önfentartás nehéz terhét? nem roskadnak-e össze vállaink a teher alatt, mielőtt a célt elérnők?

Mi nem csüggedünk, s jelszavunk a mindig előrehaladás. Reméljük, hogy ezen szándékunk kivitelében segítő társakra találunk s elérhetjük azon időt, a midőn hazánk ezen déli részén, e kies vidéken, e magyar református Sionnak erős védőbástyája leend. Adja a jó Isten!

Istennek áldása kísérelje magasztos dolgainkat s úgy vezérelje jobb módban levő egyházaink, hitfeleink és polgártársaink szívét, hogy meghallván a segélyért esdeklőknek

szavát, jöjjenek támogatására a járnai most kezdőknek. Adja ő szent felsége, hogy az itt alakult magyar református szent Sion virágozzék s a mi egyszerű, de épen egyszerűségében fenséges hitelveink szerint is hangozzék fel az ő dicsérete, dicsőségének fényes királyi széke elé mind az időknek végéig. Az ő nagy neve velünk közölt meg számlálhatatlan kegyelmi tényeiért, hatalmas segédelméért magasztaltassék fel mindörökkön-örökké!

Resicza.

Vöröss Zsigmond,
evang. reform. lelkész.

Egyházmegyéink életéből.

I. A debreczeni ev. reform. egyházmegye köréből.

Ez egyházmegye f. évi márcz. 13-án Debreczenben tartott közgyűléséről Lapunk 12. és 13. számaiban hoztunk részletes és kimerítő tudósítást. A gyűlés nyomtatott jegyzőkönyve beküldetvén hozzánk, közöljük ebből nt. Dávidházy János esperes úrnak az egyházmegye 1889. évi egyház- és iskolarajzi adatainak kivonatos előterjesztését, a mint következik: 1. Népeség: 103,699 lélek. 2. Szülöttek száma: a) törvényes fi 2148, nő 2007, együtt 4155; b) törvénytelen fi 222, nő 207, együtt 429. Együtt törvényes és törvénytelen fi 2370, nő 2214, összesen 4584; c) halva született fi 122, nő 93, együtt 215. A szülöttek száma a népeség számának 4.42%-a. A törvénytelen szülöttek a szülöttek számának 9.35%-a. A halva szülöttek a szülöttek számának 4.69%-a. 3. Attért: fi 13, nő 17, együtt 30. 4. Halottak: fi 1680, nő 1589, együtt 3269. Szaporulatul mutatkozik: a kitérték (fi 3, nő 4, együtt 7) leszámításával 1335. A halottak a népeség számának 3.15%-a. 5. Ujházások: tiszta pár 926, vegyes pár 100, együtt 1026. A házaspárok száma a népeség számának 0.99%-a. 6. Tankötelesek: 6—12 évig fi 5904, nő 5728, együtt 11,632; a népeség számának 11.21%-a. Iskolába járók: fi 5257, nő 5170, együtt 10,427; a tankötelesek 89.64%-a. Iskolát korán hagyottak: 389; a tankötelesek 3.34%-a. Iskolázatlanok: 816; a tankötelesek 7.01%-a. Ismétlő tankötelesek: 5045. Ismétlő iskolások: 3516; a tankötelesek 69.71%-a. Konfirmáltak: 1421. Lelkészek száma: rendes 31, segéd 16, együtt 47. Tanítók száma: 133. A lelkészgyámintézeti pénztár vagyona 1889. végén 59,481 frt 97 kr, az egyházmegyei összes pénztárak vagyonértéke 82,247 frt 48 kr volt. Legyen elég részletes tudósításunk pótlékaul ennnyit jelezni a jegyzőkönyvből.

II. A beregi egyházmegye köréből.

Ezen egyházmegye f. évi tavaszi gyűlését márcziushó 18—20. napjain tartotta Beregszászon. E gyűlés jegyzőkönyvéből kiemeljük nt. Peterdi Károly esperes úrnak az egyházmegye 1889. évi szellemi és anyagi állapotáról szóló jelentésének következő részeit.

Társadalmunk terén egyházmegyénkben a valláserkölesi élet fejlődése hovatovább nagyobb mérvben fokozódik. Habár a naponként szaporodó közteher súlya csökkent is néhol az áldozatkészséget, azonban a nagyobb részről ez sem képes kioltani a vallás iránti hő buzgalmat. Az erényes érzet isteni félelmen alapuló vallásos szertartások üdv-eszközölő gyakor-

latában nyer kifejezést, s hála az isteni gondviselésnek! alig van egy pár egyház, hol a hívek közönyös lanyhasággal járnának el a közügy érdekében, sőt inkább örömmel jelezhetem azon nemes versenyt, mely a vallásosság, egyházas élet, a köznevelés mezején szembetűnő haladást tüntet elő a mult évről is; vajha azon pár hanyag egyházközség tagjai is okulnának a többiek példáján s igyekeznének e nemes versenyt követni, úgy a szellemi, mint az anyagi ügyek előbbvitelében.

A létszám növekedése is örömeztet gerjeszthet; több helyt azok, kik előzőleg felekezetünket meggondolatlan könnyelműséggel elhagyták, ismét visszatértek hitrokonaikhoz s együttes buzgalommal építik a prot. egyház jövőjét, csatlakozva a versenyhez.

A kegyadományozások, építkezések és javítások igen szép számokkal vannak aztán előtűntetve az egyes egyházakból, de e számok nincsenek az esperesi jelentésben összegezve.

Az egyházi épületek állapota következő:
Templom, torony: 50 jó, 11 javít., 5 rozzant, 1 építés alatt.
Lelkészlak: 50 „ 8 „ 4 „ 1 „ „
Iskolater. és tanítólak 58 „ 7 „ 4 „ — „ „

A mi az egyházak vagyoni állapotát illeti: bevételt meghaladó kiadás 9 egyházban jeleztek; 55-ben a bevétel részint készpénzben, részint terményekben több a kiadásnál; 3 egyházban a gondnoki napló nincs lezárva.

Népeségi mozgalom.

Egyházmegyénkben anyaegyház van 63, leányegyház 2, társegyház 2, fiókegyház 23; rendes lelkész 59, helyettes 4, segéd 11, ezek közül 2 tanár.

Lelkek száma: 19,769 fi, 20,425 nő	összesen: 40,194.
Mult évinél több	871-el.
Született törvényes: 1083 fi, 996 nő	összesen: 2073.
„ törvénytelen: 98 fi, 101 nő	összesen: 199.
Született halva: 34 fi, 26 nő	összesen: 60.
Született tehát: 1215 fi, 1123 nő	összesen: 2338.
Mult évinél több	107-el.
Házasult 399 tiszta, 29 vegyes pár	összesen: 428.
Mult évinél kevesebb	77-el.
Elhalt: 676 fi, 733 nő	összesen: 1409.
Mult évinél több	170-el.
Konfirmáltak: 336 fi, 355 nő	összesen: 691.
Áttért hozzánk: 7 fi, 8 nő	összesen: 15.
Kitértőlünk: 3 fi, 2 nő	összesen: 5.

Nevelésügy.

Egyházmegyénk 56 egyházában van ev. ref. felekezeti népiskola; ezekben 56 rendes, 7 lelkész- és 3 segédtanító működik. A tanítók közül 36 oklevéllel, 18 egyházmegyeileg képesített, 5 viz-gára kötelezett. Az állami iskolákban mindenütt a lelkész, illetve segédlelkészek végzik a vallástanítást. Tantermek száma 64; ezek állapota: 29 törvényszerű, 22 kielégítő, 10 tūrhető, 3 rossz:

Iskolaköteles 6—12 évig 2454 fi, 2363 nő	összesen: 4817.
Iskolába jár „ „ 2321 „ 2222 „	összesen: 4543.
Nem jár „ „ 133 „ 141 „	összesen: 274.
Tanköteles 12—15 évig 896 fi, 952 nő	összesen: 1848.
Iskolába jár „ „ 791 „ 829 „	összesen: 1620.
Nem jár „ „ 105 „ 123 „	összesen: 228.

A közpénztár összes vagyona 1889. december 31-ig 3523 frt 85 kr, a lelkészi gyámpénztár vagyonállapota 32011 frt 55 kr volt, e gyámpénztárból egy özvegy 80, egy árva 40 frt segélyben részesült, s kiosztatott közöttük összesen 2080 frt.

A tanítói gyámpénztár

bevétele	1367 frt 27 kr,
kiadása	1333 „ 46 „ volt.
Maradvány	33 „ 81 kr.
Mult évben tőkeszaporodás	183 „ 25 „

Ezen pénztárból kapott 14 özvegy 20 forintjával, 10 árva 10 frtjával és két munkaképtelen tanító 40—40 forintjával összesen 455 frtot.

A jegyzőkönyv végén — követendő szép szokásképen — az egyházmegye utolsó évben elhalt tisztviselőinek nekrológja áll.

Különfélék.

Személyi hírek. Dicsőfi József, a debreczeni új templomba választott lelkész, július 6-án fogja beköszönő beszédét tartani a nagytemplomban. — Tóth Károly, n.-k.-madarasi egyik lelkész lemondván lelkészi állomásáról, helyére időközileg Medgyaszay Gyula debreczeni segédlelkészt, főtiszt. püspök urunk segédét nevezte ki Székely Károly esperes úr; a városunkból eltávozó derék ifjú s. lelkész helyét Balogh József gymn. segédtanár foglalandja el. — Fogarasi Bálint lelkészjelölt, volt tanítványunk, több éven át külföldön időzvé, a napokban Hollandiából haza érkezett s Mező-Keresztesen, Ember Pál lelkész úr mellett foglal el segédlelkészi állást. Isten hozta ifjú barátunkat vissza mi hozzánk. Fényes ismereteit használja most már egyházunk előmenetelére. — Kassay Béla lelkészjelölt, szintén volt tanítványunk, ki nem régen, az első félévben még Berlinben tanult s onnan irogatott lapunkba, a f. második félévben Svájcba, Baselbe ment egyetemre, hol theologicumokat hallgat.

Zsinatra előkészület. A zsinati előkészítő albizottságnak azon tagjai, kik egyházi törvényeink 1. és 2-ik részének átdolgozásával bízattak meg, folyó évi máj. 20-án már megkezdették a munkát. Négyen, u. m. Gróf Degenfeld József, Ritoók Zsigmond, Szél Kálmán és Tóth Sámuel Debreczenben összejöttek és a főbb elvekre nézve megállapodván, a teendőket egymás közt felosztották. Augusztusra szándékoznak a munkával készen lenni.

Egyházkerületi tanügyi bizottsági gyűlés kezdődött ma reggel 9 órakor főiskolánk tanári gyűléstermében mely az április 1-én tartott ezen gyűlés által le nem tárgyalatott ügyeket fogja elintézni. Tárgyalásairól csak jövőre írhatunk.

A testvér ág. hitv. egyház köréből. F. hó 20-án bontattak föl Pozsonyban a dunáninneri püspökre beadott szavazatok. Az eredmény következő: Az egész dunáninneri kerület egyházi összesen 103 szavazatot képviselnek, a melyek közül beadott s formailag érvényesnek ismertetett el (kellékek: pap, felügyelő s jegyző aláírása s egyházi pecsét): Árvából Baltik Frigyesre 4, Trshtyénszky Ferenczre 1 = 5, Liptóból B. F.-re 15, T. F.-re 1 = 16, Mosonyból B. F.-re 0, T. F.-re 7 = 7, Nyitrából B. F.-re 18, T. F.-re 4 = 22. Pozsony városból B. F.-re 0, T. F.-re 4 = 4. Pozsonymegyéből B. F.-re 5, T. F.-re 12 = 17, Trenésből B. F.-re 10, T. F.-re 3 = 13, Túróczból B. F.-re 11, T. F.-re 0 = 11. Összeszámtatott tehát formailag kifogástalan 95 szavazat, és pedig Baltik Frigyesre 63, Trshtyénszky Ferenczre 32. Ezek közül óvással megtámadtatott Baltik rovására 10, Trshtyénszky rovására 1 szavazat. En-

nek alapján elnök Baltik Frigyes liptó-szent-miklósi lelkész s liptói főesperest a dunáninneri ev. egyházkerület törvényesen megválasztott püspökének jelenti ki. Ezután határozatba ment, hogy a jegyzőkönyv stante sessione elkészítettén, a szavazatszedő bizottság által másnap (május 21-én) a megválasztott püspöknek átadassék. Mint olvassuk, a megválasztott püspök úr köszönő beszédében erősen hangsúlyozta hazaszeretetét, a haza törvényei iránti tiszteletét. Azon reményben, hogy szavának ura leend, tisztelettel üdvözljük protestáns egyházunk elsőinek sorában. — Zelenka Pál püspök ünnepélyes beigtatása f. hó 28-án történt meg nagy ünnepélyességek között Miskolczon.

Debreczeni főiskola. Főiskolánkban az 1889—90. tanévet berekesztő vizsgálatok következő renddel tartanak meg: Junius 16-ikán délelőtt 8 órakor hálaadó istentisztelet a kollégium imatermében. A) A theologiai akadémiában. Junius 16—24-ig bezárólag az I., II., III., IV. éves hittanhallgatók zárvizsgái az illető tudományok rendes óráin és tantermeiben. Junius 26., 27., 28-ikán theologiai alapvizsga a nagy gyűlésteremben. B) A jog- és államtudományi karnál. Junius 22-ikén d. e. 11 óráig az alap- és államvizsgálatok letétele végett a folyamodványok kellően felszerelve beadandók az igazgatóhoz. Junius 23-tól fogva a hó végeig alap- és államvizsgálatok a gyűlésteremben. C) A főgymnasiumban. Május 17-ikén a VIII. osztályé a maga termében. Junius 15-ikén d. e. 9—11 óráig a francia nyelv és gyorsírás a VII. oszt. termében, d. u. 5—6 óráig testgyakorlat az V—VII. osztályé a nyári tornahelyiségben, 6 órától kezdve az I—IV. osztályé ugyanott. Jun. 16. VII. oszt. az imateremben; I. oszt. a) d. e., b) d. u. a VII. oszt. termében. Jun. 17. VI. oszt. az imat.; II. o. a) d. e., b) d. u. a VII. o. term. Jun. 18. V. oszt. az imat.; III. o. a) d. e., b) d. u. a VII. oszt. term. Jun. 19. IV. oszt. a) az imat.; IV. o. b) d. u. a VII. osztály termében. Jun. 20., 21. magánvizsgálatok az I—VII. osztályokban; május 16. a VIII. oszt. Érettségi vizsgálat: írásbeli május 19—23-ig; szóbeli junius 23-tól fogva. D) A tanítóképezdében Junius 23. és 24-ik napjain az akadémiai VI-ik tanteremben. A vizsgák kezdete d. e. 9 és d. u. 4 órakor. Mely nyilvános vizsgákra a szülék általában a nevelés és tanügy barátai tisztelettel meghívtnak. Debreczen, 1890. május 23. A főiskolai igazgatóság.

A máramaros-szigeti főgymnasium ügye. Lapunk 14-ik számában a tanügyi bizottsági gyűlésezésről szóló tudósításban megemlékeztünk arról, hogy mily kínos benyomás alatt tárgyalták a vallás- és közokt. minisztériumnak a m.-szigeti gymnasiumra vonatkozó leíratát. A m.-szigeti lyceum kormányzó tanácsától vettük most a) a miniszteri leírat szövegét, b) a tanárkarnak arra adott felvilágosító válaszát, c) a püspöki hivatal márcz. 19-iki leíratát, d) az erre adott tanárkari nyilatkozatot, végül e) az ezek kapcsában a főt. püspöki hivatalhoz betherjesztett fölirat szövegét. Nagy megnyugvással konstatálhatjuk, hogy a tanárkar felvilágosító válaszában az eredeti s a kormányképviselő úr által aláírott jegyzőkönyv ide vonatkozó pontjainak szöszserinti idézése mellett az emelt vádak alaptalanoknak bizonyulnak. Lapunk tere nem engedi, hogy a terjedelmes munkálat menetét részletesen ismertessük; legyen elég általában annyi, hogy az olvasó e felterjesztésből meggyőződést meríthet a felől, hogy a kormányképviselő úr, legszeli- debben szólva, téves információkkal félrevezette a minisztert. Leginkább kitűnik a minisztérium félrevezetése abból, hogy a

miniszteri leíratban az első kifogás szövege, annak kifejezése egy kormányképviselői utólagos helyreigazítás, illetve pótlentés szerint egészen más értelművé módosított, a mi nem is módosítás, mint inkább valódi visszaadás. Igen helyesen mutat rá e körülményre a tanárkari válasz, mint olyanra, melyből az egész képviselői jelentésnek oly módon, a mint szól, megbízhatatlanságára bátran vonhatni következtetést. Nem zárkozhatunk el e válasziratok ránk gyakorolt azon hatásának konstataciója elöl, melynélfogva a kormányképviselői információ kifejezéseiben határozatlan, alaposágát tekintve felületes, állításaiban „nem felel meg a valóságnak”. Jellemző, hogy a kormányképviselő egyebek közt az egyházkerületi vizsgálati Utasítás 3. §-ának meg nem tartásáért is felemeli panaszát, s a válasz szerint ez sem felel meg a valóságnak. Jellemző pedig ez azért, mert az egyházkerületnek volt ott a vizsgálaton külön küldöttje, az erélyéről ismeretes Szél Kálmán esperes személyében, a ki bizonyára nem huny szemet, ha ilyen műlasztást tapasztal. A kormányképviselő urat pedig talán nem az egyházkerület különös intézkedései megtartásának ellenőrzésére küldték oda? Ajánljuk az olvasó közönség meleg érdeklődésébe a frappáns felvilágosításokat.

Szapáryfalva. E cím alatt közlöttük Lapunk 18. számában t. Rác Károly lelkész úrnak egy rövid tudósítását, melyben közli, hogy Szapáryfalván Suttág Ferenc tanfelügyelő a temesvári jószágigazgatósági titkár jelenlétében kimondta, hogy a szapáryfalvai ref. iskolát 1890. szept. 1-én bezáratja s miután ez iskola istenitiszteleti helyül is szolgál, azon túl tehát a szabad ég alatt tarthatják istenitiszteleteiket a szapáryfalvaiak; a lelkész 1889. okt. óta nem kap fizetést stb. E tudósítás megjelent több más egyházi lapunkban is, s némelyik meg is tette a megjegyzést, hogy hol van hát az egyházi felsőség, hogy az ilyen jogi sérelmeket túrni tudják? Mi, megvalljuk, azért közlöttük minden észrevétel nélkül azon sorokat, mert a békés-bánati egyházmegye jegyzőkönyveiből nagyon sokszor arra a tapasztalatra kellett jönnünk, hogy t. Rác Károly lelkész úr maga csinálja a maga sok bajait, s talán ez esetben sem olyan fekete az ördög, a hogy azt ő festi. Föltevéünkben — úgy látszik — teljesen igazunk volt, mert kezünkben vannak azon iratok, melyek ez ügyben főt. Révész Bálint püspök úr elé terjesztettek. Ezekből kijő, hogy maga a község képviselő testülete folyamodott már régebben, hogy a községben állami iskola állíttassék fel, mert a tankötelesek száma folytonosan növekedik és a lakosok felekezeti iskolájukat alig bírják fentartani, — ha pedig még egy második tanítónak alkalmazása válik szükségessé, a költségeket fedezni egyáltalában nem képesek. Nagy György, Temesvárott lakó kir. jószágigazgató, ez ügyben írt előterjesztésében előadván az egész tényállást, kimondja, hogy „a jelenlegi iskola-helyiség elvonása még szóba se jött”. A tanfelügyelő úr pedig így szól: „Nincs tehát és nem is volt arról szó, hogy a jelenlegi felekezeti iskola beszüntetessék; annál kevésbé lehet szó arról, hogy az iskolai tanterem ezentúl imaházul ne használtassék, mert feltéve azon eshetőséget is, — melynek szólója azonban nem leszek, — hogy a fennálló felekezeti iskola a népoktatási törvények 15. §-a értelmében három ízben megintetnék és közös községi iskolának felállítása rendeltetnék el, akkor is a tanteremmel csak a hitközség rendelkezik, és ha az egyházi főhatóságok nem teendők kifogást az ellen, miszerint az továbbra is imaházul használtassék, más közegnek ezen ügybe beavatkozni joga nincs. A lelkész úr által a sajtó útján feltüntetett rémkép ismét azon

eszméknek egyike, melyekbe Rác Károly lelkész úr magát mintegy erőszakkal belegendolni szokta, mert ha higgadtan gondolkozott volna állítása fölött, be kellene látnia annak észszerűtlenségét”. Elmondja aztán a tanfelügyelő úr, hogy t. R. K. lelkész úr panaszt emelt általában a közigazgatási közegek ellen s panaszai megvizsgáltatván, alaptalanoknak bizonyultak s most, — mint hallja, — rágalmozás miatt kereset indíttatik ellene; hogy most ellene emelt panaszt Krassó-Szörény vármegye közgyűlése előtt, a melynek alapján ő (a tanfelügyelő) vizsgálatot kér maga ellen. A tanfelügyelő levele így végződik: „Végül legyen szabad különösen hangsúlyoznom azon körülményt, hogy nincs e megyében egyetlenegy hivatalos közeg, a ki ne lenne kész közreműködni azon, hogy Szapáryfalva község felvirágozzék és magyar lakosai itt gyökeret verve, boldoguljanak, — de a legjobb akaratunk is hajótörést szenved Rác K. lelkész úrnak minősíthetetlen eljárása mellett, ki a községnek lakosait a hatóságokkal ellentétbe hozza úgy, hogy ott a béke folytonosan megzavarva van”. Kötelességünknek tartottuk közölni a fentebbieket azért, hogy kimutassuk a lelkész úr nehéz vádjainak alaptalanságát. Nehéz is azt föltenni, hogy bárki is, és épen hatóság a felsorolt visszaéléseket korunkban magának megengedhetné, s még nehezebb elhinni, hogy a békés-bánati egyházmegye erélyesnek ismert elnöksége eltúrné a jószágigazgatóságnak és a tanfelügyelői hivatalnak egyházunk legsarkalatosabb jogaiba ütköző olyan túlkapásait, a minők az idézett tudósításban nekik imputáltattak; de meg úgy értesültünk, hogy az illető nt. esperes úr a lelkészi fizetés pontos kiszolgáltatása érdekében intézkedett, de azt már nem tette meg a lelkész úr, hogy a hátrálékosok névsorát további intézkedés céljából beterjesztette volna az esperesi hivatalhoz. Valóban kár az ilyen hírekkel megzavarni egyházunk nyugalmat, kár ilyen dolgokkal egyházi felsőbbsegeinket gyanúsítani, miután így a lanyhaság vádja méltán megillethetné őket. Kérjük is tisztelt lapársainkat, melyek ez ügyről hasábjaiakon megemlékeztek, legyenek szívesek lapunkból ezen tudósítást a méltányosság, az elfogultságon felülemelkedett tárgyilagosság szempontjából átvenni.

Tanító-egyleti gyűlések. A heves-nagykunsági ev. ref. egyházvidéki tanító egylet két körének gyűléséről érkezett be hozzánk tudósítás. Az első szerint a heves-nagykunsági ev. ref. egyházvidéki tanító-egylet három járáskörre van felosztva, u. m. túri, madarasi és kisujszállásira. A kisujszállási járáskör, melyhez Karczag, Kenderes, Török-Szent-Miklós és Kisujszállás tartoznak, április 19-kén tartotta évi közgyűlését. Karczagról 13, Török-Szent-Miklósról 5, Kenderesről 2, Kisujszállásról 17 tanító jelen meg e gyűlésre, összesen 37, kik közt két tanítónő is vala Kisujszállásról. Kádár Imre járásköri elnök megnyitó beszéde után tárgyalattak a napirendre kitűzött tételre. Karsai Gergely kisujszállási tanító ismertette „a tizedes törtek fogalma” című tételt az V-ik osztályban. Varga Imre leánytanító Kisujszálláson, a beszéd- és értelemgyakorlatokból tartott érdekes és vonzó előadást a II-ik osztályban. Mindkét tanító tanulságos eszmecserére nyújtott alkalmat, különösen sikerült az ötven éves tanító Varga Imre előadása, mely ifjúi melegségtől volt áthatva. Szép példa ifjú tanítóinknak! Makai Mihály kisujszállási fitanító olvasta fel „az ó és újszövetségi bibliai történetek beillesztése a protestáns egyetemes tantervbe” című értekezését, melyet a gyűlés bírálás végett Szabó István török-szentmiklósi rektor úrnak adott ki. Az értekezés szép és fontoló tehetségre mutat. Szabó

István t.-sz.-miklósi rektor úr elhunyt Oláh Zsigmond t.-sz.-miklósi tagtárs felett mondott emlékbeszédet. Az emlékbeszéd az írártárban fog megőriztetni. Ezek valának a gyűlés legfontosabb tárgyai. Makai Mihály helybeli igazgató tanító az elnöki megnyitó beszéd elhangzása után örömét fejezte ki a szép számmal összegyűlt vidéki tagok megjelenésén, üdvözölte őket, mint a kisujszállási egyház és tanítóikar szívesen látott vendégeit. Jelenvoltak a két lelkész, tanárok, az egyház két gondnoka, kik részt vettek a gyűlést befejező kitűnő ebéden is. Először is Gulyás Lajos lelkész emelt poharat a tanítók, tanárok és lelkészek közti egyetértésre, melyet követtek több felköszöntők. Nagy az én lelki örömem, midőn ref. tanítóinknak ily szellemi működését látom; jele ez annak, hogy tanítóink mind tanulni, tökéletesedni, mind tanítani szeretnek s a tanügy szívökön fekszik. — Istenünk áldása legyen műveiken! Keszzi Hajdú Lajos. — A másik tudósítást a „Mezőtúr és Vidéke“ hozzánk beküldött április 27-iki számából veszszük át. Ez így hangzik: A heves-nagykunsági református tanítók folyó hó 19-én gyűlést tartottak Mezőtúron, az új iskola díszes nagytermében. E gyűlésen a helybeli (túri) és vidéki tanítókon kívül, Mezőtúr intelligens eleme is szépen volt képviselve, sőt ott volt e megye tanfelügyelője, Bárdossy Gyula úr is. — Kecskeméthy László rövid, hatásos elnöki megnyitójában különösen hangoztatta ama mozgalmak fontosságát, melyek nemcsak a hazai tanítók összeségénél, hanem felekezeti okokból, külön a protestánsoknál is megindultak és mindkettőnek végcélja országos gyűlés tartása. Az elnök lelkes szavait éljenzés követte. — Turgonyi Lajos lelkész úr üdvözölte ezután az egybegyűlt tanítókat úgy a maga, mint egyháza nevében. Az ilyen gyűlések célja — úgymond — hogy a nevelés munkásai ismereteiket öregbítsék; — tanuljunk tehát, hogy taníthassunk! — Kiss Lajos mezőtúri tanító tartotta meg ezután szépen sikerült gyakorlati tanítását a mezei nyúlról. Tanítása mindvégig élénk volt és tanítványainak úgy, mint hallgatóinak lekötötte figyelmét. Most következett Farkas Imre mezőtúri tanító értekezése, a mely úgy meggyőző érvei, mint szelés, és a fiatal író felolvasójának tág ismeretkőrré valló jártasságával valóban meglepte a hallgatóságot, — bár Farkas úrtól több igen becses dolgozatot hallottunk ilyen alkalmakkor. A felolvasó, a református tanítóknak a nyáron tartandó országos gyűléséről mondotta el véleményét. Értekezésének különösen szép része volt, midőn a protestáns autonomia történetére hivatkozva, elítéli ugyan azokat, kik a református tanítók mozgalmában statut látnak in statu; határozottan kárhoztatja bár azokat, kik a ref. tanítók külön gyűlésében frontképzést keresnek a magyar közművelődés egysége ellen; volt korszak — úgymond — midőn a protestánsok vallásszabadsága a magyarság és nemzeti szellem sőt az állam egységének is — létkérdése volt: és ez évben mégsem látja célravezetőnek a ref. országos gyűlés megtartását, mert níniesen kellően előkészítve. — Propositionját szépen fejtette fel és azt tanulságos vita után, a gyűlés is magáévá tette. A viharos éljenzés elhangzása után Török Ferenc tanító mutatta be tanítványainak a nyelvtanból tanúsított előmenetelét. Az eredmény meglepő volt; azt a sok praecis feleletet, mit — ha jól tudom — III-ik osztályos növendékei adtak, jól esett hallgatni. — És most Bárdossy Gyula kir. tanfelügyelő úrnak egy szép ténye következett. Egy magyar arany pályadíjat tűzött ki egy kertészeti értekezés kidolgozására. Éljen a népnevelés ügyét lelkén viselő tanfelügyelő! — Kiss Lajos olvasta fel végre a református tanítók

anyagi helyzete című dolgozatát; bő tapasztalat és tárgyismeret tűnik elő munkálatából. K e v i M i h á l y.

Egy lelkészről temetése. Mult héten pénteken helyeztük el örök síri nyugalomra Bészler Imre vértesi ev. ref. lelkész boldog emlékeztető jó feleségét, N e b o v i d s z k y E m m a asszonyt, kinek haláláról mult heti számunkban már megemlékeztünk. Igen ritkán láttunk olyan temetést, melyen az igaz, az őszinte részvét annyi szép jelével találkozunk volna. A gyászoló férj bánatában osztozni megjelentek Basa Bálint bagosi, Kun László m.-pályii, Báthori István h.-pályii, Szele György tépei, Varga Bálint péterszegi, Béltéki Lajos pocsjai, Miskolczi László gáborjáni rendes és Moravec Károly bagosi, Veres Bálint henczidai segédlelkészek a debreczeni, és Csontos László kakadi, Marjai Péter nagylétai, Bányai László bagaméri rendes lelkészek az érmelléki egyházmegyéből. Ott volt a gyászoló debreczeni rokonokon kívül Vértés egész intelligentiája, s a vidékről több részvevő barát és barátnő. Ott volt az egyházközség igen sok tagja, s bizony, mindenki szemében ott volt a részvét, a bánat nehéz könye is. A templomban Szele György imádkozott, mint jó barát szívből, melegen, mint jó imádkozó valóban Istenhez emelőleg; a sírnál Basa Bálint lelkész úr mondott megható, rövid imádságot; az éneklést a n.-létai tanítói kar énekkara végezte Munkácsi Ferencz orgonista-kántor vezetése alatt meglepő praecisitással. Az elhunyt jó nő koporsóját karon vitték ki egészen a temetőbe s koporsója és egy koci teljesen borítva voltak szebbnél-szebb koszorúkkal, melyeknek szalagjai mind azt hirdették, mennyire szerették a megboldogultat. Felekezeti különbség nélkül küldték az úrnők koszorúikat „a nemes léleknek“, „a feledhetetlen barátnőnek“. És most már nyugoszik a megtört test; a mennybe költözött lélek pedig dicsőségben örvendezve látja, mint viszi ki az apával itt maradt négy kis leány, mindenik a maga virágcsokrát a mama sírjára, mint könyezik ott a két nagyobb, mint mosolyog édesen, szeliden a két kisebb s mint álmodik a multról édes-bús álmokat az özvegyen maradt férj. Csak ápolgassátok is ti gyöngéden az emlékezet nemes illatú virágait, megérdemli azt ti tőletek az a jó lélek, ki „nemes“ volt mindenkhez, hozzátok pedig hű, önfeláldozó volt egész a halálig.

Haláleset. Igaz részvéttel olvassuk a leverő hírt, hogy Dapsy László, a budapesti ev. ref. főgymnasium tanára, ki főiskolánkban végezte felsőbb tanulmányait, pár heti szenvedés után f. hó 29-én meghalt. D. L. Miskolczon született 1842-ben s 1867 óta tanára a nevezett főgymnasiumban a természetrajzi tudományoknak. Halála mély részvétet költ bizonyára mindenfelé, hiszen őt csak nem régiben magunk is teljes jó egészségében láttuk Bndapesten. Nyugodjék békével!

Néhány szó a Közlapok Lapjához. Három héttel ezelőtt azon cikkünk közlése alkalmával, melyben joghallgató tanítványaink felszólaltak a Közlapok Lapjának ellenök írt cikkében tárgyában, megígértük, hogy nekünk is lesz pár szavunk e

Laphoz. Az azutáni heti számba nem tudunk helyet szorítani ezen pár szavunknak, a pünkösti számot pedig nem akartuk ily természetű kérdések feszegetésével igénybe venni. De most elmondjuk mondanivalóinkat. Ismételve megjegyezzük, a mit már többször mondtunk, hogy mi szívünkben rokonszenvezünk azzal az eszmével, melyet a K. L. képviselne, de valóban sokszor undorít bennünket az a hang, mely e Lap „Különfélék” rovatában ismét és ismét megújul. Azt kérdezte egyszer e rovat t. vezetője tőlem, a debreczeni főiskola fonákságairól beszélvén: mit szólok én ahhoz, hogy a debreczeni templomokban az istentiszteletet végző tanulók nem ülhetnek be a papi-székekbe? Azt mondom, hogy ez nem igaz, mert beülnek. — Mit szólok én ahhoz, hogy főiskolánkban a szegény tanulók szolgálják ki a nagyobb tanulókat s ezért pofleves a fizetésök? Azt, hogy ez sem igaz, mert habár csakugyan azon belakó kisebb tanulók tisztogatják a nagyobb tanulók szobáit s ők hoznak ezeknek napjában kétszer-háromszor vizet, de ezért a csekély szolgálatért oly előnyöket nyernek a főiskolától, melyek nélkül tanulói pályájokat szegénységök miatt nem folytathatnák, — az a pofleves história pedig csak rosszakarattal kigondolt s azon főiskola iránt, melynek a kérdező úr a hetvenes évek közepéig szintén tagja volt, rút hálátlanságra valló világámitás. Utána jártam a dolognak, s a kis tanulók a nagyobbak durva bánásmódja miatt ma egyáltalában nem panaszkodhatnak. Egyes esetekben talán „tunc fuit illud”, Domine reverende! — mikor ön tanuló volt. Azt kérdi továbbá, mit szólok én ahhoz, hogy a kápsálásra bocsátott diákoknak meg kell esküdniük arra, hogy a kezelésök alá adandó pénzeket hűtlenül el nem kezelik? A kérdésre felelek. Mit szól ön ahhoz, hogy pl. az egyházmegyei pénztárnokoknak, — pedig azok tiszteletes, vagy pláne nagytiszteletű urak, — szintén meg kell esküdniük arra, hogy a kezelésök alá adandó pénzeket hűtlenül el nem kezelik? Egy másik cikkében a régi álmokat álmódzó rovatvezető úr azt a fonákságot tünteti elő főiskolánkban, hogy itt vannak jótéteményes és nem-jótéteményes diákok; hogy a nem-jótéteményes úrfiak lenéznek a jótéteményeseket, külön padokba ülnek stb. Hát ez is beteges agynak szüleménye, t. rovatvezető úr, s egyáltalában nem igaz dolog. Ma ugyanis nincs különbség téve jótéteményesek és nem-jótéteményesek között sem a theologiai, sem a jogakadémian sem a gymnasiumban. sem a tanítóképzőben. Hogy akkor aztán hol van, azt mi, kik e kollegiumnak multját és jelenét is ismerjük, elképzelni sem tudjuk. Mese tehát az, hogy a nem-jótéteményesek külön padokban ülnének a jótéteményesektől. Az igaz, hogy egyes jótéteményeseket esetleg lenézhetnek a nem-jótéteményesek, de az is igaz, hogy egyes nem-jótéteményeseket esetleg meg a jótéteményesek nézhetnek le. Ez, fájdalom, úgy volt mindig, s féltő, hogy így is kell maradnia. Ha aztán egyeseket lenéztek, avagy lenéznek, annak nem a rendszerben, hanem a lenézettek egyéniségében van az oka. Hála Istennek, nagyon sokan vagyunk, a kik ezt sohasem tapasztaltuk s ma sem veszem észre, hogy jobb tanulóink e miatt panaszkodnának. Legújában pedig joghallgató tanítványainkkal gyűlt meg a t. rovatvezető úr baja. Ez ifjak elmondták a magokét s ehhez nekünk nincs mit hozzá tennünk. De mégis kérdezzük, mit akar hát tulajdonképen a mi t. laptársunk? Úgy indult meg, hogy egyes egyházi felsőbbek ellen a szó szoros értelmében elment a

szenvédélyes kifakadások legvégső határáig. Majd ellenünk, tanár-lapszerkesztők ellen indított nemes célú hajsztát, magának tulajdonítván az egyedüli csalhatatlanság magas érdemét; van szerencsém tudni, ha volna időm utána nézni, talán a t. laptárs egyik tárcza-cikkéből is kimutathatnám, de erre már nem emlékezem határozottan. — van szerencsém tudni, hogy a kisebb községek presbyteriumai kupaktanács számba mennek, e dísznévvel neveztetnek, legalább a t. rovatvezető úr által. Most pedig el akarja idegeníteni egyházunktól jogászainkat, az egyháznak e jövődöbeli világi támaszait. Ugyan, mondja meg már t. laptársunk, hogy kikre, mely erőkre akar támaszkodni, ha emelni akarja az egyszerűbb anyagi viszonyok közt levő lelkeség helyzetét?! Hol talál majd támogatókat, az ügyért önzetlenül is munkálkodni tudó embereket, ha kvalifikálhatatlan hangjával sokszoros s mindig jóakarati figyelmeztetéseink dacára sem szakít?! Ha azt akarja a Köz-papok Lapja, hogy az általa képviselt ügy valaha prosperáljon, jobban válogassa meg embereit, mert elkövetkezhetik az idő, mikor a tisztességes lapok végképen elfordulnak tőle, s bizony, bármennyire folyton dicsekedjék is előfizetői nagy számával elfeledkezik róluk a világ. Tanulja meg, még egyszer kérjük, hogy tisztességes hanggal lehet valamire, lehet sokra menni, de a handa-bandákat okos ember ma már méltányolni nem tudja.

Szerkesztő.

Még egy válasz. K. J. tanár úrnak viszonzását elolvastva, teljes megnyugvással bízom vitás ügyünk elbírálását a szíves olvasóra. K. J. tanár úr czáfolatomat egyetlenegy ellenérvel sem kísértette megdönteni. Egész viszonzválasza érzékenykedés és gorombáskodás, a mely utóbbi ellen igen jól ismerem a fegyvert, de K. J. tanár úr aggkorára való tekintettel nem akarom igénybe venni. Régi mondás, hogy: a kinek nincs igaza, ellenérv hiányában gorombáskodik. Somogyi Rudolf. — Fölkérésre kiadtuk e választ, de az igazság érdekében megjegyezzük, hogy az nagyon, de nagyon igazságtalan. Olvassa el bárki még egyszer a vitát s meg kell győződnie arról, hogy K. J. tanár úr felszólalásaiban gorombaság nincs, ellenben S. R. úr minden czáfolás nélkül csak sértőleg személyeskedik. Mi nem szeretjük tisztességes emberekkel szemben a túlerős szavakat, s azért, midőn e kellemetlen ügyet lapunk hasábjain ezennel befejezzük, csak annyit mondunk, hogy a kinek nincs igaza, rendesen az haragszik. És ha a t. tanár úr első felszólalása végén olyannyira hangsúlyozta a logikai gondolkozást, gondolkozzék ő is logikai következetességgel s mondja meg, hogy ha az, a ki valakinek művét tisztességes hangon, bár lehet, szigorúan megbírálta, goromba: hát az olyan ember ugyan miféle qualificatio alá jő, a ki műve bírálóját, (Somogyi Rudolf úr rendezte, — úgy tudjuk, — sajtó alá e művet, azért mondjuk tehát azt az ő művének), egy 74 éves érdemes öreg tanárt, nem általja nyílt levelező lapon „Kovács János úr!” megszólítással illetni, sorai végén pedig czine mintyével fenyegetni meg. Csak kevesebb érzékenykedés, több önismeret! Hiszen a budapesti emberek sem nebánats-virágok ám! Szerk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Csiky Lajos.